

Yavuz Bülent Bekki

Doktora Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi/Siyasi Bilgiler Fakültesi, Kocaeli/Türkiye
PhD Student, Kocaeli University/Faculty of Political Sciences, Kocaeli/Turkiye

eposta: ybb2358@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3190-1867> - RorID: <https://ror.org/0411seq30>

Tuba Kancı

Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi/Siyasi Bilgiler Fakültesi, Kocaeli/Türkiye
Professor, Kocaeli University/Faculty of Political Sciences, Kocaeli/Turkiye

eposta: tubakanci@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1834-5440> - RorID: <https://ror.org/0411seq30>

Atıf/Citation: Bekki, Y. B. & Kancı, T. 2024. Dijital ile Klasiğin Kesişim Noktasında Tefrika Roman: Wattpad ve Kadın Yazarlar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12/40, 258-279.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1476351>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	30.04.2024
Kabul Tarihi/Accepted:	24.06.2024
Yayın Tarihi/Published:	15.09.2024

DİJİTAL İLE KLASİĞİN KESİŞİM NOKTASINDA TEFRİKA ROMAN: WATTPAD VE KADIN YAZARLAR*

Öz

Dijitalleşme insan ve toplum hayatının tüm pratik ve alışkanlıklarını değiştirip dönüştüren bir gelişme olarak karşımıza çıkar. Bu dönüşüm, kaçınılmaz olarak insanı ve toplumu işleyen edebi üretimi de etkilemiştir. Klasik dönemde tefrika romanlar matbu yayınlarla (gazete ve dergilerle) okuyuyla buluşurken, günümüzde ekranlar vasıtasıyla (dijital platformlarla) okura ulaşmaktadır. 2006 yılında Kanada'da kurulan Wattpad adlı şirket, edebi üretim alanında bu geleneği sürdürerek adından sıkça söz ettirmeyi başarmıştır. Şirket, geleneksel yayıncılığın süzgecine takılan dezavantajlı kesimlerin ürettikleri kurguları, kişisel yayıncılık bağlamında yayımlamalarına olanak sağlamıştır. Böylece platform, kendi web sitesinde de belirttiği gibi geleneksel yayıncılık anlayışının yarattığı cam tavanları ve görünmez duvarları yıkma amacını da sunduğu kişisel yayıncılık hizmetiyle hayata geçirmiştir. Wattpad, dünyada ve Türkiye'de özellikle kadın yazarların görünürlük alanı olarak kabul ettiği bir platformdur. Okuyucuları genel olarak Y ve Z kuşağından olan platformun, görüntülenme süreleri, bilinen birçok sosyal

* Bu çalışma, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında hazırlanmakta olan "Türkiye'deki Wattpad Kadın Yazarlarının Romanlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerini (2014-2023)" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Dijital ile Klasik'in Kesişim Noktasında Tefrika Roman: Wattpad ve Kadın Yazarlar

medya mecrasıyla benzerdir. Bu çalışma, yazarların eserlerini paylaşma biçimi ve işlediği temalar bakımından Wattpad'in, klasik döneme ait tefrika roman türüyle benzerliklerini ortaya koymakta ve incelemektedir. Platformun klasik dönemdeki yayın şeklini dijital dönemin şartlarına uygun olarak yeniden üretmesi temel alınarak, Wattpad'i tanımlamak için dijital/e-tefrika roman kavramı ileri sürülmektedir. Jürgen Habermas'ın Söylemsel Kamusal Alan kuramına dayandırılan siyasal tarihteki süreçlerle sanal dünyanın Web 1.0 ile 4.0 arasında kat ettiği aşamalar benzerlik gösterir. Gerçek ile sanal dünyanın tarihsel gelişiminin kesişim noktasında karşımıza roman/tefrika roman ve Wattpad çıkar. Kuramda sunulan tarihsel izlekte, "saray" ile "şehir" arasındaki gerilimden doğan burjuva kamusu kadını dışlarken; edebi kamuda kadınlar, yazar değil okur olarak yoğunluktadır. Kadın okurların, kadın yazarlara dönüşmesi ve görünürlük kazanmaları feminist eleştiri ile birlikte gerçekleşir. Günümüzde de bu görünürlük Wattpad gibi platformlar kullanılarak sürdürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Wattpad, kadın yazarlar, tefrika roman, dijitalleşme, e-tefrika roman, dijital tefrika roman, siyaset bilimi.*

SERIAL NOVELS AT THE INTERSECTION OF DIGITAL AND CLASSICAL: WATTPAD AND FEMALE AUTHORS

Abstract

Digitalisation is a development that changes and transforms all practices and habits of human and social life. This transformation has inevitably affected literary production that deals with human and society. In the classical period, serial novels appeared in printed publications (newspapers and magazines); today, they reach readers through screens (digital platforms). Founded in 2006 in Canada, the company Wattpad has made a name for itself by continuing this tradition in the field of literary production. The company has enabled disadvantaged groups, who are caught in the filter of traditional publishing, to publish the fictions they produce in the context of self-publishing. Thus, the platform has realised its aim of breaking the glass ceilings and invisible walls created by the traditional publishing approach with this mechanism. Wattpad is a platform recognised by women writers in the world and in Turkey as an area of visibility. The readers of this platform are generally from Generation Y and Generation Z, and it has similar viewing times with many known social media platforms. This study analyses the similarities of Wattpad with the serial novel genre of the classical period in terms of the way authors share their fiction and the themes they deal with. The concept of digital/e-serialized novel is put forward to define Wattpad, based on the platform's reproduction of the publication form of the classical period in accordance with the conditions of the digital era. The processes in political history, based on Jürgen Habermas' Discursive Public Sphere theory, and the stages that the virtual world has travelled between Web 1.0 and 4.0 bare similarities. At the intersection of the historical development of the real and virtual worlds, we encounter the novel/serial novel and Wattpad. In the historical context of the theory, the bourgeois public born out of the tension between the "palace" and the "city" is isolated from women, while the literary public is populated by women as readers. The transformation of female readers into female writers, and gaining visibility occur

with feminist criticism. Today, this visibility continues to be maintained through platforms such as Wattpad.

Keywords: *Wattpad, female authors, serial novel, digitalization, e-serial novel, digital serial novel, political science.*

Giriş

Sözlü edebiyattan yazılı edebiyata geçiş aşamasında romanın, Türk toplumunun hayatına girişi, kültürel anlamda köklü bir değişim ve dönüşümün de başladığı tarihlere denk gelir. Devlet-i Aliyye, Batı'daki modern teknolojik gelişmeleri takip edemeyerek askerî, siyasi ve ekonomik anlamda Batı'nın ulaştığı seviyeye ulaşmak için harekete geçer. Askerî alanda Fransızları örnek alarak ve Fransa'dan uzmanlar getirerek modernleşme adımları atmaya başlar. Yönetimde vezirliklerin yerini bakanlıklar alır, Batılı tarzda eğitim veren okullar açılır ve Batılı tarzda üretim her alana yayılır. Askerî, ekonomik, idari ve en sonunda da toplumsal hayatı etkileyen üretimler, bir taraftan yerleşik anlayışları değiştirip dönüştürürken diğer taraftan da yerleşik kavrayışlardan beslenir (Okay 1969: 19-20; Karaalioğlu 1982: 51; Tanpınar 2007: 263). Sanatsal alandaki değişim ve dönüşüm, bu sürecin bir parçası olarak karşımıza çıkar. Farklı düşünce biçim ve pratiklerinin etkisi edebi alana da yansır. Nesrin Türk yazınına girmesiyle birlikte roman türüyle de ilk kez tanışılır. Batı'da 17. yüzyılda görülen roman türü, Türk edebiyatına 19. yüzyılda tefrika roman (*roman feuilleton/serial novel*) olarak girer. Tefrika roman geleneğinin Türk edebiyatına girdiği 19. yüzyılda, getirdiği yenilik ve yarattığı görünürlük alanı ile 21. yüzyılda dijital ortamda yeniden üretilmesiyle ortaya çıkardığı yeni yayıncılık anlayışı ve yazarlara sunduğu görünürlük alanı, Wattpad platformu özelinde bu çalışmanın konusunu oluşturur.

Türk yazınına roman türünün girişi ile tefrika romanların ortaya çıkışı hemen hemen aynı zamana denk gelir. Gazete ve dergilerin içerisinde müstakil bölüm veya yanında ek/fasikül halinde okuyucuyla buluşturulan kurgusal üretimler, daha sonra matbu hâle getirilerek bir bütün olarak okuyucuya ulaştırılır. 1862'de Yusuf Kâmil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği Telemak (*Télémaque*) ilk çeviri roman olarak kayda geçer. Aynı tarihte Cerîde-i Havadis'te tefrika edilen Victor Hugo'nun *Sefiller*'i ise kamuoyunu edebi anlamda heyecanlandıran ilk eserdir. İlk Türkçe telif roman ise bu çeviriden on yıl sonra Şemseddin Sâmî tarafından yazılan *Taaşşuk-ı Tal'at ve Fitnat* olur (Yeni Türk Ansiklopedisi [YTA] 1985: 3269; Tanpınar 2007: 263; Karataş 2004: 391). Zafer Hanım'a ait *Aşk-ı Vatan* adlı roman bir kadına ait ilk Türkçe telif roman olarak 1877'de okuyucuyla buluşur (Argunşah, 2020: 156-157). Okuyucuların daha kolay erişimi ile daha çok okuyucuya ulaşma amacının kesişiminde tefrikaların romanlaştırılması bir hizmet gibi görülür (Karataş 2004: 460). Batı'da ise halihazırda yayımlanmış olan romanlar, süreli yayınların tirajını arttırmak maksadıyla tefrikalar halinde yeniden yayımlanır. Bu da üretim ve yayım süreci bakımından tefrika roman geleneğinin Batı'da Türk edebiyatındaki farklı olanıdır. Roman türü, Türk

Dijital ile Klasik Kesişim Noktasında Tefrika Roman: Wattpad ve Kadın Yazarlar

edebiyatına sonradan geldiği için var olan romanların tefrikalaştırılması uygulaması pek mümkün değildir. Bunun yanında Batı'da da Alexandre Dumas gibi tanınan yazarlar tefrikalar halinde yayımlanıp kitaplaştırılan romanlara sahiptir (Hauser 1984: 223). Günümüzde dijitalleşmeyle birlikte üretici ve tüketici arasında yer alan yayıncıların hüviyetinde değişiklik yaşanır. Dijitalleşmenin sebep olduğu bu değişim, kendi içindeki evrelerini sürdürürken bir yandan da toplumsal iletişim alanını etkiler ve onu dönüştürür.

Dijitalleşme web 1.0 ile başladığı serüvenine web 4.0 ile devam ederken kullandığı arayüzler ve teknolojiler her aşamada birbirini besleyerek geliştirir. Dijitalleşmenin bu süreçlerde geçtiği aşamalar, insan iletişiminin evreleriyle (bilme, diyalog, yardımlaşma) benzerlik gösterir. Web 1.0 ile bilginin tek yönlü kaynağından edinimle bilme yetisi gelişen internet kullanıcısı, web 2.0 sayesinde çift yönlü iletişim kurma becerisi; web 3.0 ile de internet aracılığıyla yardımlaşma ve iş birliği kabiliyeti kazanır. Web 4.0 ise insan ile dijitalin/yapay zekanın karşılıklı bilgi alışverişini ve üretimini sağlama girişimidir ve hâlâ geliştirilmeye devam edilir. Bu arayüzlerin türleri de birbirinden farklılık göstererek iletişim dünyasını çeşitlendirir. George Landow'un hipermetin üzerine yaptığı çalışmaları da gelenekselden dijitalle uzanan süreçte metinlerin birbirleri arasında kurduğu ağları anlatır. Buna göre ister basılı bir kitap veya makale isterse de internet ortamındaki bir gönderi olsun; başka kaynaklara atıf yaparak diğer metinlerle köprüler kurar. Bu durum gelenekselde bir kitaptan diğer kitaba geçmek şeklindeyken dijital ortamda bağlantılar arasında dolaşmak şeklindedir (Landow 2006). Bütün bunlardan hareketle sanal evrenle gerçek dünyanın kesiştiği alanlardan biri de kişisel kurguları paylaşmaya olanak sağlayan Wattpad platformudur.

Wattpad, ikinci milenyumun ilk çeyreğinde Kanada'da kurulan, bireylere çevrimiçi dünyada kişisel yayıncılık imkânı sunan bir platformdur. Geleneksel yayıncılık sektörünü eleştirirken aynı zamanda sektörü, günün şartlarına göre revize ederek uyumlandıran bir yapı gösterir. Günümüzde platform sadece yazılı üretimlerin paylaşıldığı bir mecra olmaktan çıkar ve farklı sanat sektörlerini de kapsayacak şekilde büyümeye devam eder. Wattpad açtığı bu alanlarla geleneksel yayın ve yayımda kendisine yer bulamayan bireylerin (özellikle kadınlar) uğrağı konumundadır. Bu sayede geleneksel olana getirdiği eleştirilere çözüm sunmaktaki misyonunu gerçekleştirmiş olur. Platformun özellikle kadın yazarlar tarafından çokça kullanıldığı ve okurlarının Y ve Z kuşağı olduğu (Türkiye'de yapılan bir araştırmada yaş ortalaması 15,6 olarak tespit edilmiştir) düşünüldüğünde, toplumsal etkisi her türden akademik disiplindeki araştırmacıların ilgisini çeker.

Genç nesiller tarafından ilgiyle karşılanması ve toplumsal etkileri göz önüne alındığında, Wattpad romanları siyaset bilimi açısından da dikkat çekicidir; sanat ile toplum ilişkisini öne çıkarır. Sanat nesnesinin üreticisi her ne kadar bireysel olarak sanatçısı olsa da sanatçının, içinde yaşadığı toplumdan ve toplumsal olaylardan etkilenmesi ve yazdıklarıyla yaşadığı toplumu etkilemesi söz konusudur. Bu bağlamda bu çalışmada, roman türünün

siyaset bilimi açısından incelenmesi Jürgen Habermas'ın *Söylemsel Kamusal Alan* kuramı çerçevesinde ele alınmaktadır. Söz konusu kuramın seçilme nedeni, roman türünün (tefrika roman özelinde) Türk edebiyatına giriş sürecindeki toplumsal, siyasal ve sosyolojik evrelerdeki benzerliklerdir. Kuram, tarihsel izlekte basının gelişmesiyle birlikte "saray" ile "şehir" arasındaki gerilimden doğan burjuva kamuoyunun getirdiği söylemsel özgürlüğü açıklarken kadınları dışlayan bir yapısını göz ardı eder. Kadının, ticarileşen sanatsal ürünlerin sadece tüketicisi konumuna itildiğini ise Habermas'ın idealize ettiği kamusal alan kuramına getirdiği eleştirileriyle Nancy Frazer (2004) açıklar. Kamusal alan erkeğin; özel alan ise kadının alanı olarak kodlanır. Kadının özel alanın dışına çıkmasına engel olunmaya çalışılır. Edebi kamu, özel alandaki üretimlerin kamusal alana sızmasına yardımcı olur. Dijitalleşme ile birlikte aracı kurumları aşabilme fırsatı bulan kadınlar, kişisel kurgularını cam tavanlara ve görünmez duvarlara çarpmadan yayımlayabilme fırsatı bulur.

Kadın yazarlar, buldukları görünürlük alanlarını kullanarak dışlandıkları kamusal alana özel alanda yaptıkları üretimleriyle sızar. Wattpad de bu fırsatı sunan platformlardan biridir. Çalışmada roman ve tefrika romana dair birincil ve ikincil kaynaklar ile Wattpad'i konu edinen çalışmalar kullanılarak doküman incelemesi yapılmıştır. Klasik ile dijitalin benzer evrelerden geçerek farklı mecralarda benzerliği incelenmiş ve Wattpad'in dijital/tefrika roman şeklinde kavramsallaştırılabileceği üzerinde durulmuştur. Farklı zamanlara ait bu iki türü karşılaştırmadan önce dönemsel özellikleri genel hatlarıyla tartışmak yerinde olacaktır.

1. Klasik Dönemde Roman ve Tefrika Roman

Roman türünün Türk yazınına girişi, Devlet-i Aliyye'nin Batı'nın ulaştığı modern kurum ve teknolojilerden mahrum kaldığı kabulü ile başlayan reform hareketlerinin ilkine, Tanzimat Fermanı'nın ilânına denk gelir. Roman türü, Türk okuruyla yabancı dillerden çevirilerle 1859 (Tanpınar 2007, YTA 1985, Karataş 2004'e göre 1862 yılıdır.) tarihinde buluşur; bu çeviriler tefrikalar halinde gazete ve dergilerde veya direkt olarak kitap şeklinde yayımlanır. İlk Türkçe örneklerinin 1800'lerin son çeyreğinde verildiği türün ilk temsilcileri ise Şemsettin Sami, Ahmet Mithat ve Namık Kemal'dir (Dino 1978: 18, 23-26; Enginün 2021: 221; Serdar 2017: 5; Göçgün 1992: 390). Söz konusu yazarlara ait romanlar, türün sosyolojik özelliklerini de bünyesinde barındırır. Yazıldığı dönemin siyasi ve toplumsal meselelerinden besleniş ve işlevsel bir araç olarak kullanılışı nedeniyle bu türün ortaya koyduğu kurgular, ait olduğu döneme dair bilgileri; seçilen mekânlar, çatışan karakterlerin kendine has özellikleri, onların duygu durumları, gerçek dünyadan esinlenen olaylara verdikleri tepkiler aracılığıyla okuyucuya aktarır. Romanlar, bu yönleriyle toplumu yansıtmak, bilgilendirmek, uyarmak ve şekillendirmek maksadıyla kullanılan enstrümanlar arasında da yerini alır (Enginün 2021: 221; Başçı 2008:57-58; Antakyalıoğlu 2013: 18). Ziya Gökalp, roman türünün çevirilerle Türk yazınına girdiğinin farkındadır ve bu çevirilerin de Türkçeye en doğru şekilde

Dijital ile Klasik'in Kesişim Noktasında Tefrika Roman: Wattpad ve Kadın Yazarlar

aktarılması gerektiğini ifade eder. Buna ek olarak Türkçe roman yazılmasından duyduğu kıvancı dile getirirken romanların, hitap ettiği kitlenin genişliğini göz önünde bulundurarak millî ve manevi duygu ve değerlerin de bu vasıta ile okuyucuya aktarılması gerektiğini ifade eder. Ona göre yazarlar birer sosyolog gibi tahlil yapmalı ve toplumu analiz edip onlardan etkilenmeli ve onları etkileyecek şekilde yazmalıdır (1980: 176-179).

3 Kasım 1839'da ilân edilen Tanzimat Fermanı, Devlet-i Aliyye'nin kurumsal hayatında dönüşümler yaratmaya başlar. Bu dönüşümün sosyal hayata etkisi ise o dönemin ileri gelenlerinin beklediği kadar hızlı olmaz. Öyle ki yapılan yeniliklerin büyük bir bölümü İstanbul ve Avrupa ticaretine aşina liman kentleri için geçerlidir. Buraların dışındaki birçok yere götürülemez çünkü yapılmak istenen yenilikleri, topluma taşıyacak kadrolar eksiktir ve toplumda da karşılığı düşüktür (Tanpınar, 2007: 132; Karaalioğlu 1982: 35-39). Bunun bir sonucu olarak da Tanzimat'ın fikri kısmını oluşturan aydın kesimin, kültür ve cemiyet alanında gideceği yönü tayinde zorlanması, toplumsal ve bireysel anlamda değişime hazırlıksız yakalanmayı beraberinde getirmiştir (Tanpınar, 2007: 263). Tanzimat ile birlikte aşina olunmayan fikir ve edebi türler de Batı'dan gelen yenilikler arasındadır. Voltaire ve Jean-Jacques Rousseau gibi isimlerle Devlet-i Aliyye münevverleri bu dönemde tanışmıştır (Okay 1969: 18-19; Tanpınar 2007: 60). İlk dönem Tanzimat yazarları aynı zamanda birer gazetecidir ve edebiyatı siyasi ve sosyal içerikli bir dönüştürücü olarak görmüşlerdir. Batı'dan edindikleri ideolojik düşünceleri topluma aktarma yolunda gazeteleri ve yeni bir biçim olan nesri araç olarak kullanmışlardır (YTA 1985: 3964). Görücü usulü evliliklerin neden olduğu mutsuzluğu merkeze alan ancak dönemin diğer sorunlarını da yansıtan ve kadınlar üzerinden kurgulanan iki tip "kurban kadın tipi" ve "ölümcül kadın tipi" roman, uygarlaşma için bir araç olarak kullanılır (Moran, 2001: 40). Tanzimat dönemiyle birlikte Türk edebiyatı, *Canlı Edebiyat*, *Yenileşme Edebiyatımız*, *Yenileme Dönemi Edebiyatı* (Karaalioğlu 1982: 52-54) ve *Yeni Türk Edebiyatı* (YTA 1985: 3964) gibi isimlerle de anılır.

Tanzimat döneminde edebiyat, kadının "eğitilmesiyle" sosyal sorunların çözüleceğine inanan yazarların eserlerinde bu konuyu işlediği bir dönemi de beraberinde getirir. Fakat kadın eğitiminin sağlanmasıyla tüm sorunların çözüleceği zannı ayakları yere basan bir düşünce değildir çünkü toplumun kadınlardan beklentisi, eğitilmiş olup olmamalarıyla alakalı değildir. Buna gösterilebilecek en belirgin örnek, iyi bir eğitim görmüş Fatma Aliye Hanım'ın *Muhazerat* adlı romanında kendi hayatından esinlenerek yazdığı kesitlerdir. Anlayışsız bir erkekle evlendirilen eğitilmiş bir kadın olan Fazıla Hanım'ın yaşadığı sıkıntılar, sadece kadının "eğitilmesi" ile sorunların çözülebileceği düşüncesine bir karşı çıkış olarak değerlendirilebilir (Enginün 1991: 270-271). Şemseddin Sami'ye ait Türk Edebiyatı'nın ilk roman denemesi ve eski tip evlenme tarzının (görücü usulü) bir eleştirisi olan *Taaşuk-ı Tal'at ve Fitnat* romanında hem görücü usulü evliliğin yerini aşk evliliklerinin alması gerektiği savunulur hem de bu anlatılırken söz konusu iki âşığın yerleşik ataerkinin, evlilikle alakalı dayatmalarıyla mücadelesine yer verilir. Yazarın ele aldığı ve savunduğu aşk tasavvuru doğadaki her canlıda

bulunan bir “tabiat kuvveti” olarak yine Tanzimat döneminde Batı’dan gelir ve klasik dönemin ilahi veya idealize edilmiş bilinmeyen sevgiliye duyulan aşk anlayışına karşı kullanılır (Kaplan 1987: 83-91). Namık Kemal’in *İntibah*’ında ise karakterlerin yaşadıkları olaylar karşısındaki psikolojik çözümlenmeleri ön plana çıkar. Batı menşeli aşk anlayışının örneğini bu romanda da görürüz. Ali Bey ve Mehpeyker karakterleri etrafında şekillenen olaylar, dönemin toplumsal gerçekliklerini ve aşkın psikolojik boyutlarını yansıtır. Ali Bey, başlangıçta sadece eğitimiyle ilgilenirken, Mehpeyker ile bir ilişkiye başlar ve sonrasında hayatı tamamıyla değişir (Kaplan 1987: 124-143). Ele alınan bu üç eserde, karakterlerin eğitimi, evliliğe bakış açıları, toplumsal dayatmalar karşısındaki durumları işlenmiştir. Eserlerde dönemin yeni kurumları, eğitim görmüş veya görmemiş olsun kadınların sosyal hayattaki durumunun benzerlikleri gibi meseleler dönemin siyasi ve toplumsal iklimini açıklar. Roman türünün ilk eserleri sayılabilecek bu metinler, yazarlarının beslendiği topluma ayna tutarken onu dönüştürmeye de çalışır.

Berna Moran’a göre, bir sanat olayında dört temel unsur vardır: Sanatçı, eser, okur ve toplum/dış dünya. Moran, söz konusu bu dört unsuru açıkladığı tablosunda sanatçı, eser ve okur’u üç farklı küme olarak verirken toplum’u bu üç kümenin evrensel kümesi olarak tasvir eder. Bu tabloyu yazıya dökerek olursak toplum sanatçıyı etkiler; eser ise hem okuyucuyu ve yazarı etkiler hem de onlardan etkilenir. Son olarak da okuyucu toplumu etkiler ve döngü sürekli devam eder (Moran, 2021: 9-11). Bu döngü, sözlü kültürün yazılı kültüre geçişle gerilemesine getirilen eleştiriyi de ortaya çıkarır. Walter Benjamin’e göre hikâye anlatıcılığı, roman türüyle birlikte sanatçı deneyiminden soyutlanır ve kitaba bağımlı hale gelir. Kitaba bağımlılık anlatıcının, dinleyici/okur ile iletişiminin kısıtlanmasıyla alakalıdır (Benjamin 2012). Watsapp bu noktada okur ile yazar arasında iletişim kurulmasını sağladığından sözlü ve yazılı kültür arasında konumlanır. Watsapp’ın bu durumu, onu romancılıktan farklılaştırırken tefrika romancılıkla aynılaştırır. Toplum ile sanatçı arasındaki etkileşim, edebi üretimleri kurgusal, hayali ve “uydurma” metinler olmanın ötesine taşır ve önemini artırır. Bağlantılı olarak da romanları incelemek, sadece edebiyat araştırmacılarının değil, birçok disiplinin ilgi alanına girer.

Bu disiplinlerden biri olan siyaset bilimi açısından kişisel kurguların doğuşu ve romana bakılacak olursa basının gelişmesi ve toplumsal hayata etkisi ile roman türünün çehresinde değişikliklere neden olduğu görülür. Her ne kadar Batı’da tür olarak romanın basınla ilişkisi Türk edebiyatındaki süreçten farklı gelişmiş olsa da tefrika romanın işleyişi benzerdir. Bu noktada basın ile roman türü arasındaki ilişkinin siyasi tarih açısından ilerleyişini de ele almak faydalı olur. Habermas’a göre basın, erken kapitalist dönemde haberleri metalaştırarak ve kendisini piyasa ekonomisiyle uyumlu hâle getirerek yıkıcı bir rol oynar. Gazeteler, bankalara hizmet vermektен yönetimlerin emirlerini duyuran kanallara evrilirken; burjuva kamuoyu, kendisini basın aracılığıyla yönetimler tarafından muhatap alınırken bulur. Eğitimli burjuvalardan oluşan bu kamuoyu, burjuvazi ile yönetici sınıf arasında gerilim yaratır.

Böylece burjuva kamuoyu eleştiri gücünü eline alır ve daha sonra günlük basınla bütünleşen düzenli dergiler aracılığıyla kamuoyunu genişletir. Bu durum, burjuvazinin hükümdarlar karşısındaki otoritesinin meşrulaştırılmasına yardımcı olur (Habermas 2018: 82-91). Ayrıca burjuvazi, kültürel ürünleri metalaştırarak ve kahvehaneler, salonlar ve akşam yemeği partilerinin düzenlendiği evler gibi mekânları, kamusal söylem ve eleştiri alanı olarak açarak sanatın hamisi konumuna gelir. Bu durum, sanat camiasını şekillendiren ve kamusal muhakemeyi sanat eleştirisinin ötesinde siyasi eleştiriye de kapsayacak şekilde genişleten “aydın amatörlerin” ortaya çıkmasına yol açar (Habermas 2018: 92-116). Kökleri çekirdek aileye dayanan burjuva ahlakı, bireyciliği yansıtır ve ev hayatını dönüştürür. Burjuvazi aynı zamanda bireysel kurgusal romanlar aracılığıyla kişisel hikâyeleri de ticari değere çevirmeyi başarır (Habermas 2018: 117-127). Nancy Frazer, Habermas’ın “paranteze alma” yöntemiyle idealize ettiği burjuva kamusu açıklamasını, makbul olan dışındaki herkesi dışladığı, sınıfları ve yerleşik toplumsal cinsiyet önyargılarını görmezden geldiği gerekçesiyle eleştirir çünkü burjuvazinin saraya karşı bu devrimi, diğer tüm kamuları dışlar. Kadınlar da bu dışlanmadan payına düşeni alır; saraylardaki kültür sanat toplantılarına katılabilen kadınlar artık burjuva kamusal alanının dışında kalırlar (Frazer 2004: 109-110). Roman türünün doğuşu, basının gelişimi, kişisel hikâye anlatılarının romanlaşması ve bunların metalaşarak ekonomik getiriye dönüşmesi ile Batı’da burjuva öncülüğündeki eleştirel kamuoyunun tetiklediği siyasal dönüşümler sıralı ve bütünleşik bir yapıda gerçekleşir. Devlet-i Aliyye ve Türk edebiyatının bu bağlamdaki gelişimi de farklı tarihlerde olsa da benzer şekildedir.

Roman türünün Türk edebiyatına girişiyle birlikte ortaya çıkan tefrika romanlar, birçok Türk ve dönemin azınlıklarına mensup yazarlarca tercih edilir. Tefrika roman, Cuddon’un A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory’deki *Serial* maddesinin c bendindeki tanımına göre, çok sayıda bölümden oluşan, 19 yüzyıl boyunca ve 20. yüzyılın başlarında süreli yayınlarda tefrika edilerek birçok romanın yayımlanmasını sağlayan türdür (2013: 648-649) Aynı sözlüğün *Roman* maddesinde ise ayrıntıya girmeksizin Fransa’daki roman türlerini sıraladığı esnada “roman-feuilleton” ibaresini kullanır (Cuddon 2013: 614). Buradaki “roman-feuilleton” kelimesi, Fransızcada “bölümlü roman, halk romanı ve tefrika roman” gibi anlamlara gelir. Türkiye’de tefrika romanlar üzerine yapılan araştırmalardan belki de en kapsamlı olanı “Türk Edebiyatında Tefrika Roman Tarihi (1831-1928)” başlıklı projedir (Serdar 2017). Roman türünün Türk edebiyatına girişi (19. yüzyıl), basın-yayın organlarıyla birlikte gerçekleşir. Batı’da roman türü, basın-yayın organlarından önce mevcut olduğundan (17. yüzyıl) tefrika roman geleneği Batı’da daha sonra ortaya (19. yüzyıl) çıkmıştır (Serdar 2017: 25). Bunun asıl sebebi ise gazete ve dergilerin tirajını artırma isteğidir (Serdar ve Tutumlu 2022: 191).

Tefrika, gazetelerin yanında dergilerin de başvurduğu bir yayım stratejisidir. Roman dışında piyes, tiyatro, şiir, hikâye, hatıra ve röportaj gibi türlerin de tefrikalar halinde yayımlandığı görülür. Tefrikanın roman türüyle anılması okur ilgisiyle alakalıdır. Türk

edebiyatındaki ilk tefrika eser, Şinasi'nin görücü usulü evlilikleri hicvettiği *Şair Evlenmesi* adlı tiyatrosudur. Tefrika romanlar daha sonra Türk edebi hayatına dahil olur. Tefrika romanların yayımlanmasında, askeri ve siyasi nedenlerle dalgalanmalar olsa da devamlılık arz eder (Gökşen 2023: 34-36). Arnold Hauser'e göre, 1830-1840'lı yıllarda Batı'da yükselişe geçen tefrika roman geleneğinin ilk uygulayıcısı 1829'da *Revue de Paris*'in kurucusu Veron'dur. Hauser, 1800'lerin başında tefrikaların dergilerde görüldüğü bilgisini de verir. Tefrika roman ile alakalı olarak, Batı'da edebiyatın son derece demokratlaştığı ve okurların tek düzeye indirildiği bir dönemi başlattığına işaret eder. Hiçbir sanat dalının, toplumsal ve kültürel düzeyde farklılık gösteren kitlelerce, bu kadar benzer beğeni ve duygularla karşılanmadığını belirtir (Hauser 1984: 222-224). Tanzimat döneminde edebiyat, fikir ve sanat dergilerinin sayısı 100'e kadar ulaşır. Yeni nesir de bu basın organları vasıtasıyla yaygınlaşır (YTA 1985: 3964). Eski ile yeninin çatışmasını işleyen Tanzimat dönemi eserlerinde medeniyet göstergesi olarak kadınların durumu ele alınır ve iyileştirilmesi üzerinde durulur (Argunşah 2020: 151; Enginün 1991: 271). Erkek egemen yapıdaki Tanzimat edebiyatı, bu dönüşümün de denetimini elinde tutmak ister. Kadınların eğitilmesini isterken bunu kendilerine layık eşler ortaya çıkarabilmek adına ileri sürerler (Argunşah 2020: 152; Enginün 1991: 271). Söz konusu dönemde eli kalem tutan kadınlar, aydın erkeklerin hayal ettiği eğitilmiş kadınlardır ancak "kültürel ve biyolojik babalarının" gölgesinde yazın hayatına girerler. Fatma Aliye Hanım, Şair Nigâr Hanım, Zafer Hanım ve Halide Edib [Adıvar] gibi isimler, nüfuzlu erkek akraba ve tanıdıklarının himayesinde eserler verir (Argunşah 2020: 153-154; Enginün 1991: 271-273). Fatma Aliye Hanım'ın eserleri, "erkeklerin tanımadıkları ancak kadın gözünün yakalayabildiği ev içi tasvirlerine geniş yer verir" (Enginün 1991: 271), bu durum Leonore Davidoff'un, "evsellik" olarak kavramsallaştırdığı kadının alanı olarak görülen özel alana dair konuların (Davidoff, 2016: 109) sadece toplumsal cinsiyet çalışmalarında değil diğer alanlarda da ele alınabilir olduğunun göstergesidir.

Ali Serdar'ın yürüttüğü projenin verilerine göre, en çok tefrika roman sahibi yazar 43 tane ile Ahmet Mithat Efendi'dir. Listedeki tek kadın yazar olan Halide Edip'in ise 11 tefrika romanı vardır. Ahmet Mithat Efendi'nin öncülüğü, kurucusu olduğu süreli yayın, Tercüman-ı Hakikat'in 46 telif ve 87 çeviri olmak üzere toplam 133 tefrika romana sayfalarında yer vermiş olmasında da görülür (Serdar 2017: 21-22). Ahmet Mithat Efendi'nin tefrika roman konusundaki öncülüğünü dönemin kadın yazarlarının hemen hepsine destek vererek sürdürdüğünü de görürüz. Hülya Argunşah onu, "kadın yazarların edebî babası" olarak tanımlar (Argunşah 2020: 154). Sahibi erkek olmakla (Mehmet Tahir) birlikte başyazar ve yazarları daima kadın olan *Hanımlara Mahsus Gazete* 13 yıl boyunca 612 sayı ile kadın yazarlara satırlarında görünürlük sağlamıştır. Sahibi ve yazarları kadın olan ilk dergi *Şüküfezar* 1886'da on beş günde bir çıkarılmıştır (Argunşah 2020: 155; Sancar, 2017: 94-95). 1876 ile 1896 yılları arasında II. Abdülhamit'in uyguladığı istibdat dönemi, tefrika romana da yansır ve bu dönemde 5-10 tane arasında dalgalanan tefrikaların sayısı 1896'da istibdatın durmasıyla 32'ye

yükselir. Birinci Büyük Savaş döneminde (1914-1918) tefrika sayısında düşüş görülürken Millî Mücadele döneminde tefrikalarda tekrar artış yaşanır. Cumhuriyet'in ilanından sonra ise eski günlerine döndüğü ve geçtiği kayda geçer (Serdar 2017: 23-25). Siyasi ve sosyal haklarını elde etmek amacıyla harekete geçen kadınlar, Nezihe Muhittin önderliğinde Kadınlar Halk Fırkası'nı (KHF) kurmak için 1923'te, Cumhuriyet'in ilânından önce, girişimlerde bulunmuşlarsa da o dönem yürürlükte olan Teşkilat-ı Esasiye'de kadınların siyasi temsil haklarının bulunmadığı, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kurulacağı ve kadınları da kapsayacağı ifade edilerek KHF'nin kurulmasına izin verilmemiştir (Toska 1998: 84). Hem bu olay hem de başka nedenlerle Mustafa Kemal'le fikir ayrılıkları yaşayan dönemin önde gelen kadın yazarlarından Halide Edip, 1925'te Türkiye'den ayrılır (Yılmaz 2013: 124). Bu süreçte kadın yazarlar, otosansür uygulamaya başlasalar da güçlüklerle yer edindikleri popüler süreli yayınlardaki (*Milliyet* ve *Cumhuriyet* gibi) sütunlarından uzaklaştırılırlar. Aynı dönemde birçok kadın dergisi de kapanır (Serdar 2017: 33). 1950'lerde tekrar ivme kazanan tefrika roman geleneği 1960'lardan itibaren yavaş yavaş azalarak sona erer (Özdemir 2006: 15-16; Selçuk 2017: 3). Görüldüğü gibi baskı ve sansür dönemlerinde (istibdat, takrir-i sükûn ve 27 Mayıs) tefrika romanların yayını ve dışlanan kesimlerin üretimleri sekteye uğrar.

Gazete ve dergilerin yayımladığı her sayıda, okura vaat ettiği romana ait bir tefrikayı sunduğu göz önünde bulundurulduğunda tefrika romanlar çok fazla bölümden oluşur, olay örgüsünün okuyucunun beğenisine göre şekillendirilmesi ve uzatılması veya kısaltılması (süreli yayınları tirajları bundan etken olarak görülebilir) ile en nihayetinde okuyucunun teveccühünü kazanan tefrikaların birleştirilerek kitaplaştırılmasıyla tamamlanır. Bu noktada çalışmanın, araştırma problemini oluşturan Wattpad'in çalışma prensibini genel özellikleriyle anlatmak uygun olacaktır.

2. Dijital Dönemde Tefrika Roman: Wattpad

Wattpad'in dijital hayattaki konumunu anlayabilmek için öncelikle dijital dönüşümün geçtiği evreleri açıklamak gerekir. Web 1.0, geleneksel medyaya benzer statik ve tek yönlü bir iletişim platformudur. HTTP, HTML ve URL gibi teknolojileri kullanır (Aghae vd. 2012: 2; Esgin 2015: 39). Buna karşılık Web 2.0, kullanıcı katılımına, iş birliğine ve kendini ifade etmeye izin veren iki yönlü bir format geliştirir. Anında mesajlaşma, çevrimiçi depolama, bloglar, RSS beslemeleri, wiki'ler, mash-up'lar ve etiketler gibi yeni araçlar getirir. Web 2.0, kullanıcıların ve üreticilerin yarattıklarını paylaşmalarına olanak sağlar. Web 3.0 ise farklı veri ve içerik türlerini birbirine bağlayarak daha bağlantılı bir internet ortamı yaratmaya odaklanır. Kullanıcıların anahtar kelimeler yerine doğal dil kullanarak internetle iletişim kurmasına olanak tanır ve çeşitli teknolojik araçlara erişimi genişletir. Web 3.0, kullanıcıların bilgi arama yöntemlerini de değiştirir: Anahtar kelime aramalarından soru sormaya ve kişiselleştirilmiş öneriler vermeye geçer. Genel olarak, Web 1.0 ile insanlar bilgi edinmiş, Web 2.0 ile iletişim kurabilmiş ve Web 3.0 ile internette yardımlaşır iş birliği yapabilmişlerdir (Aghae vd. 2012: 5-

7; Esgin 2015: 39-41). Web 4.0 ise kendisine kadar süreçteki tüm birikimi kullanır. Dijital dünyadaki tüm verilerin birbirine bağlanmasıyla insan dışı teknolojik aygıtlar ile insanlar arasında soru-cevap yapma idealinin bilgisayar dışı ve yapay zekâ aygıtlarla dijitalde ve/veya günlük hayatta yürütülen işlemleri gerçekleştirmeyi sağlar. Başka bir deyişle gerçeği sanal ortama taşıyan internet teknolojisidir. Bu noktada “Zenginleştirilmiş Gerçeklikten” (*Augmented Reality*) bahsedilir: Web 4.0’ün geliştirilmeye devam edildiği ve sanal gerçekliğin insan hayatına entegre edilebileceği düşünülür. (Aghae vd. 2012: 8; Akar Elekoğlu 2020; Esgin 2015: 44) Bu öngörülerin VR (Virtual Reality) gözlüklerin insan hayatına dahil oluşuyla gerçekleşmeye başladığı söylenebilir. Teknolojik gelişmelerin bir diğeri de hipermetindir (hypertext). Hipermetin teknolojisi hem geleneksel hem de dijital için geçerlidir. Edebiyattaki metinlerarasılık veya matbu akademik bir eserdeki atıflar, hipermetin teknolojisine dair örnekler olarak sunulabilir. Burada anlatılmak istenen, mevcutta okunan eserin yaptığı çağırışım veya başka kaynaklardan aktardığı bilgileri atıflandırması yoluyla ilgili eserlerle bağlantı kurmasıdır. Bu bağlantıları dijital dünyada, okunan metinlere eklenen notlarda da görmek mümkündür. Bu notlardaki bağlantılara tıkladığında yeni bir sayfa açılarak ilgili yazılı, sesli veya görsel kaynağa ulaşılabilir (Landow 2006: 2-9, 55-56). Edebi alanın üretim araçları olan kalem, kâğıt, matbaa, bilgisayar ve web temelli yazın hayatı her aşamada muhalif bulmuştur. Landow, edebiyat araştırmacılarının bu teknolojilere bağımlı olduğunu ve bunlara karşı çıkmalarının, 19. yüzyıl İngiltere’indeki tekstil işçilerinin makinelere karşı isyanını başlatan Ned Ludd’dan ve destekçisi Ludistlerin tepkilerinden farksız olduğunu ifade eder. Teknolojik gelişme muhaliflerini ludistler olarak tanımlar (2006: 334). Kalemde web tabanlı yazılımlara kadar tüm teknolojik gelişmeler, bireysel ve toplumsal hayata etki eder. Söz konusu bu teknolojik gelişmelerden Web 3.0 uğrağında da karşımıza Wattpad çıkar.

Wattpad, 2006 yılında Toronto/Kanada’da kurulur. Şirketin kuruluş amacı, yayıncılık sektörünün belli bir zümrenin kontrolünden çıkarılması ve yayın yapmak isteyenlerin çarptığı görünmez duvarların yok edilmesi olarak ifade edilir. 2008’de akıllı telefonlarda aplikasyon olarak yer almasıyla birlikte hızla büyümeye başlayan şirket, 2011 yılında dünya çapında bir milyon üyeye ulaşır (Wattpad 2024). Ocak 2021’de Güney Kore merkezli arama motoru Naver tarafından satın alınır. Naver aynı zamanda Webtoon adlı “web çizgi romanları” yayımlayan platformun da sahibidir. Bu satın alım Wattpad’i, Webtoon ile entegre etme amaçlıdır (Gökşen 2023: 38). Bu sayede şirket, daha önce yayınevi ve yapımcı şirketlerine “kaptırılan” Wattpad yazarlarına ait üretimlerin, kitaplaştırılma, film veya dizi olma durumlarında yapımcılığını üstlenme gibi misyonları da kapsayabilecektir (Wattpad 2024). Eylül 2023 itibariyle dünya genelinde her ay 26 milyar dakikalık gösterim süresine sahip olan Wattpad’in kullanıcı kitlesinin %92’sini Z ve Y kuşağı oluşturur. 50’den fazla dilde kurgunun paylaşıldığı ve 90 milyonun üzerinde üyesi bulunan Wattpad’in (Wattpad 2024) yayıncılık sektöründeki misyonu göz ardı edilemeyecek türdendir. Wattpad’de kişisel yayıncılık ön plandadır; yazarlar, belirledikleri zaman aralığında ve okurlarıyla iletişimi koparmadan yazdıkları

kurguları paylaşırlar. Okuyucuyla olan irtibat, Wattpad üzerinden veya yazarın sosyal medya hesapları kanalıyla kurulabilir. Yiğitbaşı'nın araştırmasına göre Wattpad okuyucuları, yazarlarla iletişim kurmakta isteklidir (2018: 28). Yazarlar, duyurularını yaparken kendi kitlelerine özgü hitaplarda bulunarak onlarda, aidiyetlik duygusu yaratabilir (Karaosmanoğlu 2019: 25-26). Böylece okuyucu ve yazar arasındaki bağ güçlenirken bir yandan da eserin popülaritesi arttırılmış olur; tüm sosyal medya araçlarında olduğu gibi Wattpad'de de etkileşim en önemli pazarlama stratejisidir.

Genel özellikleri itibariyle Wattpad içerikleri, uçlarda yaşayan karakterleri ve ütopyik konuları ele alır. İmla ve dilbilgisi kurallarına bağlı kalmaksızın (platformda editör hizmeti verilmiyor) yazılan yeni yazarlara ait hikâyelerin yanı sıra yayınlanmış romanları bulunan popüler genç yazarların eserleri de platformda yer alır. Wattpad içerikleri, daha sonra okur teveccühüne bağlı olarak farklı mecralarda da yer alabildiğinden (film, televizyon serisi, roman, çizgi roman vb.) transmedya özelliklerine sahiptir. Bu durum, okurların aynı içeriği farklı platformlardan takip edebilmesine olanak tanır ve okurların içeriğe yönelik etkileşimde bulunmasına zemin hazırlar (Yiğitbaşı 2018: 3, 39-40). Türk yazarlarca üretilen Wattpad içerikleri genellikle gençler arasında popüler olan romantik, fantastik ve dramatik konuları işler. İçeriklerde sıkça karşılaşılan temalarda aşk, macera, gizem ve fantastik öğeler bulunur. Okurların ilgisini çeken sade ve anlaşılır dil kullanımıyla günlük hayattan uzaklaştıran heyecan verici konular işlenir (Yiğitbaşı 2018: 30; Neşeli ve Yiğitbaşı 2020: 12). Türkiye dışındaki Wattpad araştırmalarında da benzerlikler vardır. Ramdarshan-Bold'a göre Wattpad, yazar ile okur arasında etkileşimi teşvik ederek iş birliğini ve şeffaf kültürel üretimi sağlar. Bunun sonucunda hayran kurgusu (*fan fiction*) şeklinde ifade edilen ve okuyucuların beğenilerine hitap eden, popüler kültür eserlerinden (film, dizi, kitap vb.) esinlenme üretimler, Wattpad'de yaygınlaşır. Hayran kurgularında esinlenen eserdeki bazı şeyler (karakter isimleri, olay örgüsü vs.) değiştirilerek bir orijinallik yaratılmaya çalışılır (Ramdarshan-Bold 2018: 124). Sayılan bu etmenler, transmedya için olumlu olarak sıralanabilecekse de bu duruma dair eleştiriler de vardır. Sanatsal üretimlerin ticarileşmesini eleştiren Walter Benjamin'e göre, toplumsal beklentiler, ekonomik sınırlamalar, politik baskılar ve sanat endüstrisinin talepleri ile teknolojik gelişmeler ve sanatın ticarileşmesi sanatçıyı sınırlar ve özgün bir üretimin ortaya çıkmasına engel olur (Benjamin 2015: 40-42). Benjamin'in bu tezini destekler şekilde Adorno, kitle iletişim araçlarının (gazete, radyo, televizyon, internet ve -bu çalışma özelinde- Wattpad) sanatçı özgünlüğünü törpüleyip standartlaştırdığını ifade eder. Kitle iletişiminin sahte bir özgürlük alanı yarattığını ve bunun da sanatçının farkında olmadan ve gönüllü olarak tek-tipleşme ve standartlaşmaya hizmet etmesini sağladığını söyler. Böylece üretilen kurgular öznelliğini ve özgünlüğünü yitirir ve diğerleriyle aynılaşır (Adorno 2011). Bu durum hem Türkiye'de hem de dünyada Wattpad içeriklerinin popülerlik kazanmış başka eserlerin benzerlerinin yazıldığı bir mecra olarak görülmesinin kaynağıdır. Bu görüşü daha

çok Wattpad okumayı bırakmış veya mecraya karşı önyargılı geleneksel okuyucuların savunduğunu da belirtmek gerekir.

Sonuç olarak, geçmişten günümüze tüm yazarlar, eserlerini okura ulaştırmayı ve okur nazarında belli bir noktaya ulaşmayı hedefler. Bu hedefle yazar ister matbu olsun ister tefrikalar halinde yayımlanmış olsun isterse de bir ekranın içinden yayımlansın eserini okuruyla buluşturur. İmkânlar, teknoloji ve amaçlar toplumdan topluma ve çağdan çağa değişiyor gibi görünse de en nihayetinde geçilen aşamalar benzerlik gösterir. Wattpad, yaratımların paylaşılabilirliği bakımından Web 1.0; yaratımlara yorum yapılabilirliği ile Web 2.0 ve son olarak da üretimlerin farklı mecraları etkileyebilmesi bakımından Web 3.0'dan beslenir. Yakın gelecekte Web 4.0'dan beslenerek yapay zekâ ile üretimlerin farklı boyutlarda boy göstermesinin ise önünde herhangi bir engel şu an için yoktur.

3. Eski Bir Tür, Yeni Bir Ortam, Tanıdık Bir Yüz

Önceki bölümde temel özellikleri verilen tefrika roman ve dijital dünyadaki görünümü olan Wattpad platformunun ortak noktalarını siyasal, toplumsal ve gündelik yaşam bağlamında irdelemek yerinde olacaktır. Daha önce de ifade edildiği gibi roman türünün ortaya çıkış sürecini siyaset bilimi bağlamında incelerken Jürgen Habermas'ın *Söylemsel Kamusal Alan* kuramı, inceleme için uygun çerçeveyi sunmaktadır.

Burjuva kamuoyunun ortaya çıkış sürecinde, kadın sanatçı ve okuyucuların bu alanın dışında tutulduğu görülür. Başka bir deyişle *saray* ile *şehir* arasındaki gerilimde, söz hakkı kaybolan/elinden alınan kesim kadınlar olur¹. Bu durumun temel sebebiyse sanatın burjuva eliyle ticarileşmesidir. Bu da sanatın hamiliği konusunda *sarayın* yerini *şehrin* almasıyla gerçekleşir (Habermas 2018: 21, 82-101). Bu dönem aynı zamanda kadınların başka hayatları okuma ve kendi hayatlarını kurgular halinde yazma eşiğinin de aşıldığı süreç olur. Ancak kadınlar, kamusal alandan dışlandıkları için kendi kurgularını kitlelere ulaştırmada sorunlar yaşar.

“Kadınlar ve kendi hayatını kazanmayanlar siyasal kamudan fiilen olduğu gibi hukuken de hariç tutulmuşlardır; oysa edebi kamuda, kadın okurlar, keza çıraklar ve hizmetçiler, özel mülk sahiplerinden ve bizzat aile babalarından çoğu kez fazladır.” (Habermas 2018: 132)

Kamusal alandan soyutlanan ve özel alanda mahsur kalan kadınların görünürlük mücadelesi günümüzde de sürmeye devam eder. Bu mücadelenin sürdüğü alanlardan biri de yayıncılık sektörüdür. Yayıncılık sektörüne hâkim erkek hegemonyası, kadın yazarı ve kadına

1 Habermas, çalışmasında bu gerilime sunduğu birkaç örnekler şöyledir: Fransa'da bu gerilim kadınların katılabildiği salon toplantılarının yerini kadınların katılamadığı kahvehane toplantılarının almasında gösterir (Habermas 2018: 101). Almanya'da saraylardaki toplantılarda boy gösterebilen kadınlar, derneklerdeki toplantıların dışında tutulur (Habermas 2018: 155-156).

dair temaları küçümser. Bunun sonucunda da kadınların edebi üretimleri, eril ısrar sınırlarına çekilir. Böylece “dişi canavarlar ve fahişeler” karşısında “boyun eğen melek kadın figürleri” arasındaki çatışma ortaya çıkar (Morris 1993: 67) Virginia Woolf, erkekler gibi yazmayan kadın yazarların azlığına dikkat çekerken onların, bir gölge gibi peşlerinde dolaşan erkek düşünce yapısına boyun eğmediklerini ifade eder (2015: 83). Buna karşılık Wattpad’in bu hegemonyayı yıkma amacı taşıdığı görülür. Kadınların da bu mecraı kullanma konusunda ortaya koyduğu istatistik şirketinin amacının karşılık bulduğunu gösterir. Feminist yazarlar Margaret Atwood ve Pam Morris’in, edebiyat ve yayıncılık sektörü hakkındaki ifadeleri de Wattpad’in amacıyla paralellik gösterir. Dünyaca ünlü distopyası *Damızlık Kızın Öyküsü* (*The Handmaid’s Tale*)² ile tanınan Atwood, halihazırda Wattpad’i aktif kullanan yazarlardandır. Ona göre Wattpad, geleneksel yayıncıların aksine yayın yapmak isteyen yazarların yaşını, sosyal çevresini ve geçmişini, nerede ve nasıl yaşadığını sorgulamaksızın paylaşım yapabilmeye olanak sağlar. Atwood, Wattpad’i yerlere yönelik olarak ironik bir ifadeyle Wattpad’deki yazılarında “ciddiyetten uzak pozlar vererek onursuzlaşabildiğini” ifade eder (Atwood 2012). Atwood’un bahsettiği bu onursuz davranma meselesi tam olarak geleneksel yayınevlerinin yazarlara (özellikle kadın yazarlara) karşı takındığı tavırlarına Wattpad’in getirdiği eleştiri ile örtüşür. Feminist eleştirinin 1960’lardan itibaren gösterdiği yükseliş, edebiyat kanonunun prestij ve otoritesinin erkeklerin tekelinde olduğunu, yazının erkek düşüncesi ve dili çerçevesinde şekillendiğini ortaya çıkarır (Morris 1993: 37). Aradan geçen yarım asırdan uzun süreye rağmen kadınların, edebiyat kanonunda görünürlük sıkıntısı çektiği ve Wattpad’in kadın yazarlar için bir görünürlük alanı oluşturduğu açıktır (Neşeli & Yiğitbaşı 2020: 14-15). Yine Pam Morris’e göre geçmişteki kadın yazınlarının yorumlanmasında, yeni eleştirel beceriler geliştirilmesi gerekir çünkü mevcut eleştiri dili de erkeklere aittir (1993: 59). Yazar, birçok açıdan ele aldığı bu durumu açıklarken feminist eleştirel bakışın 1980’lere tarihlendiğinin altını çizirken kesişimsellik³ kavrayışının da göz ardı edilememesi gerektiğini, eleştirel dilin farklı boyutlarını tüm çalışması boyunca irdeleyerek sunar (Morris 1993). Hem Atwood hem de Morris’in üzerinde durduğu bu konular, kadın yazarların neden Wattpad’e yöneldiğini açıklar niteliktedir. Bununla birlikte Wattpad’deki kadın yazarların, platformdan elde ettikleri görünürlüğü kullanarak geleneksel yayıncılarla iş birliği yaparak Wattpad’i terk etmeleri noktasında Habermas ve Adorno’nun açıklamaları da oldukça açıklayıcıdır.

2 Söz konusu distopya aynı zamanda bir transmedya örneğidir: 1990’da aynı isimle filmi ve 2017’de ise aynı isimle başlayan ve 5 sezon süren dizisi bir dijital platformda yayınlanmıştır.

3 Kesişimsellik, farklı kimlik unsurlarının (cinsiyet, ırk, kültür, sağlık problemleri vb.) bir araya gelerek bireylerin deneyimlerini ve toplumsal konumlarını etkilediğini ifade eden kavramdır. Bu, bireylerin sadece tek bir kimlik özelliği üzerinden değil, birden fazla kimlik özelliğinin etkileşimiyle anlaşılması gerektiği anlamına gelir. Kesişimsellik, toplumsal sorunları ve eşitsizlikleri anlamak için farklı kimlik unsurlarının bir arada ele alınması gerektiğini vurgular (Crenshaw 1991).

Araştırmacıların, Wattpad üzerine yaptığı çalışmaları göz önünde bulundurursak, Wattpad'i değerlendirme noktasında farklı yaklaşımlar bulunur. Wattpad'i, transmedya hikâyeciliği bağlamında ele alan Yiğitbaşı'na göre, kurguların elektronik ortamda başlayarak farklı mecralarda yayılması ve geniş kitlelere ulaşması ile yazarlar, okuyucular ve yayıncılar arasında iletişimi sağlaması bakımından platform transmedya özellikleri barındırır. 4-12 Kasım 2017 tarihleri arasında TÜYAP Kitap Fuar'ında gerçekleştirilen ve 332 kişinin katılımı ile yapılan araştırmada Wattpad kullanıcılarının genel durumu incelenmek istenir. Söz konusu araştırmaya göre, Wattpad kullanıcılarının %88'ini kız %12'sini ise oğlan çocukları oluşturur. Okurların yaş ortalaması 15,6'dır ve genel kitleyi lise öğrencileri oluşturur. Okur kitlesinin alt yaş sınırı ortaokul öğrencilerine kadar iner. Aynı araştırmada, Wattpad okuru gençlerin ailelerinin gelir düzeyi düştükçe bu ücretsiz uygulamayı kullanma oranlarının arttığı da ifade edilir (Yiğitbaşı 2018: 25-27, 35). Wattpad'de en çok işlenen tema olan aşk, konu edinen muhafazakâr yazarların kurgularını incelediği doktora tezinde Tuğba Sivri, Wattpad kurgularını *romans* olarak değerlendirir. *Romanslar*, genellikle kadın ve erkek kahramanların çatışmasına odaklanan ve bu çatışmaların sonucunda mutluluğa ulaşılan aşk temalı kurgulardır. *Romanslardaki* bu stereo-tipleşmiş anlatılara Wattpad'de de yer verilse de çatışma noktasında, değişiklik gösterdiğine işaret eden Sivri, çatışmanın kadın erkek arasında değil kadınlar arasında olduğunu belirtir. Örneklemindeki *romanslarda*, hegemonik erkeklik ile mazoşist aşk ve cinselliğin birleştiğini ifade eder. Öyle ki incelenen *romanslarda*, kadınların aktif olduğu ilişkilerde, kadın aşığandır. Bu *romanslarda* kadın, "fahişelik" ile "meleklik" arasındaki bir kontrastta işlenir. Erkek karakterlerin cinsel geçmişleri önemsizken kadın karakterlerin cinsel geçmişleri ifade edilen kontrastın bir parçasıdır. Erkekler, kaslı, yakışıklı, eğitilmiş, zengin, mafyatik tiplerken kadınlar; namuslu, güzel, eğitilmiş, düzgün fizikli ve giyimli vb. şekillerde tasvir edilir. Aile içi şiddet ve ensest gibi tabulaşmış meseleler de *romanslarda* yer bulur (Sivri 2021). Tabulaşmış konuları işlemesi bu *romansları* gelenekselden ayırır da Sivri'ye göre kadınların içine düştüğü durumlardan kaçmak için başka bir erkeğin himayesine mecbur olduğu anlatısı ile bu erkeklerin güçlü ve güven veren tipler olarak tasvir edilmesi toplumsal cinsiyet açısından istenen farkındalığı oluşturmaktan uzaktır (2021: 217-218). Bu durum, Simone de Beauvoir'in "*Toplumun kadına hazırladığı yazgı genel olarak, evliliktir.*" (1981: 11) cümlesinde kadına reva görülen yazgının, yarım asır sonra bile kadın yazarlarca üretilen kurgularda eleştirel olmayan bir biçimde yaşatıldığı ve aktarıldığını gösterir. Roman türünün ortaya çıktığı dönemde, türün bir poetikasının (düzen/kural) olmayışının eleştirildiği, romanın *sonradan görme* bir tür olduğu ve alt tabaka tarafından okunduğu yönündeki eleştiriye, Antakyaloğlu şöyle aktarır: "*roman avamın ve özellikle genç, cahil okur kitlesinin eğlence biçimidir ama bari onlara doğru ahlak dersleri versin*" (2013: 18 Johnson 1986: 2395'den). Türkiye'deki araştırmalarda bu durum direkt ifade edilmemiş olsa da Wattpad okurlarının bir kısmı, Wattpad'de okuma yaptıklarını saklama eğilimindedir: onlara

göre Wattpad romanı okumak bir gençlik hatasıdır. Bu durum, geleneksel okurlarca, Wattpad'in marjinalleştirilmesi ve yazarlarının "amatör" olarak görülmesiyle de alakalıdır.

Serdar'ın *Türk Edebiyatında Tefrika Roman Tarihi (1831-1928)* başlıklı projesinde ortaya çıkarılan 570 telif roman bulunmaktadır. Bu romanların 482'si 156 erkek yazara aitken; 46'sı 23 kadın yazara aittir. 43 romanın ise yazarının cinsiyetine dair veri yoktur. Kadın yazara ait olduğu tespit edilen ilk tefrika roman 1891'de Fatma Aliye'ye aittir (Serdar 2017: 30-32). Araştırmada ortaya çıkarılan kadın yazarlara ait tefrika romanlarda genellikle kadının toplumdaki yeri, aşk ve evlilik konuları işlenir (Serdar 2017: 40). Yazarların birden fazla temayı (araştırma 12 tema tespit eder) ele aldığı romanların varlığı da göz ardı edilmemelidir (Serdar 2017: 39-42). Tefrika romanların günümüzdeki versiyonu olan Wattpad'deki kurguların genel olarak aşk temalı olduğu görülür. Diğer türler ise fantastik, bilimkurgu, macera, polisiye, politik, deneme, tarihi ve İslâmi kurgulardır (Neşeli ve Yiğitbaşı 2020: 14). Neşeli ve Yiğitbaşı'nın araştırmasında 361 kurgu incelenir: 93 yazarın kaleme aldığı bu kitapların 4'ü erkek yazarlara aitken 89'u kadın yazarlara aittir (2020: 14). Sanal kitap satış mağazası idefix.com üzerinden tarafımızca yapılan araştırmada, Wattpad'den görünürlük kazanarak matbu hale getirilmiş kitapların 131 farklı yazara ait olduğu; bunların 125'inin kadın 6'sının ise erkek olduğu görülmüştür (İdefix 2023). Çevrimiçi kitap satış sayfalarının, verilerini düzenli olarak güncellendiği göz ardı edilmemelidir. Bu da her geçen gün yeni yazar ve kitapların piyasaya çıktığı/çıkacağı; satışı düşen kitapların/yazarların sistemden çıkarılacağı anlamına gelir.

Wattpad'de işlenen konular, yazarların cinsiyet dağılımı, bölüm bölüm yayınlanıp daha sonra birleştirilerek kitaplaştırılması gibi şekil özellikleri Wattpad'in tefrika roman geleneğinin yeni mecrası olarak görülebilmesine olanak sağlar. Platformun neden dijital/e-tefrika roman olarak kavramsallaştırılabileceğine dair biçimsel özelliklerden en belirgin olan bölüm sayılarını, en çok satan Wattpad romanlarından bazılarıyla örneklendirmek faydalı olacaktır:

Mart 2021'de 76. Baskısını yapan ve ilk baskısı 2015'te yapılan Büşra Küçük'e ait *Kötü Çocuk* adlı roman serisinin ilk kitabı aşk temalıdır ve 20 bölümdür (Küçük 2021). Kasım 2016 tarihli 1. Baskısıyla Öykü Odabaş'a ait *Peri: Teksas'ta Bir Türk Kızı* adlı iki kitaplık serinin ilk romanı, 12 bölümden oluşur ve macera temalıdır (Odabaş 2016). Ekim 2015 tarihli 3. Baskısı yapılan Büşra Yılmaz'a ait *4N1K* adlı iki kitaplık serinin ilk romanı, aşk ve macera temalıdır ve 39 bölümden meydana gelir (Yılmaz 2015). 31 bölümden oluşan ve 2. Baskısı Kasım 2015'te yapılan Fırtına Hamide'ye ait *Günahkâr: Günahta Aşk Var* romanı bir serinin ilk kitabıdır (Hamide 2015). Emine Tavuz'a ait *Kimseyizler Matemî* adlı dört kitaplık serinin ilk romanı aşk konuludur ve 21 bölümden oluşur (Tavuz 2022). Şule Avlamaz'a ait 23 bölümden oluşan *Karanlığın Şehri* adlı roman serisinin ilk kitabı fantastik kurgudur (Avlamaz 2022). 2022 yılında 3. baskısını yapan T. Y. Mazer'e ait *Delilah'ın Üç Rengi* adlı iki kitaplık serinin ilk kitabı aşk

konuludur ve 22 bölümden oluşur (Mazer 2022). Temmuz 2020’de 1. Baskısını yapan Payelll mahlaslı Türk kadın yazara ait *Gidemezsin* başlıklı roman aşk temalıdır ve 32 bölümden oluşur (Payelll 2020). Mart 2018’deki 3. Baskısı yapılan Büşra Doğa Yıldız’a ait *Bir Bebek Daha* adlı iki kitaplık serinin ilk kitabı, 30 bölümden oluşur ve aşk temalıdır (Yıldız 2018). Aslı Arslan’ın dört kitaptan oluşan *Sokak Nöbetçileri*’nin ilk kitabı, 21 bölümden oluşur; macera ve aşk temalıdır (Arslan 2021). Ağustos 2016’da 2. Baskısını yapan Selvi Atıcı’ya ait *Sen: Bir İntikam, Bir Yemin, Bir Aşk* başlıklı romanı aşk temalıdır ve 27 bölümden oluşur (Atıcı 2016). Nisan 2022’de 6. Baskısını yapan Öznur Yıldırım’a ait *Yabancı* başlıklı iki kitaplık serinin ilk kitabı *Yabancı: Şahmeran*, aşk temalıdır ve 32 bölümden oluşur (Yıldırım 2022). Beyza Alkoç’a ait Nisan 2021’de 55. Baskısını yapan *No. 26* adlı kitap bir seriye aittir; 38 bölümden oluşur ve aşk temalıdır (Alkoç 2021). 2019’da 1. Baskısı yapılan Esra Tok’a ait *Günahkâr-Yedi Aşiret Serisi 1* başlıklı roman aşk temalıdır ve 28 bölüm oluşur (Tok 2019).

En çok satan Wattpad romanlarından üç tanesinin (*Delilah’ın Üç Rengi*, *Kötü Çocuk 1* ve *Sokak Nöbetçileri 1*) içeriğine dair örnekler sunmak da çalışma argümanlarını zenginleştirmek açısından faydalı olacaktır:

T. Y. Mazer’in *Delilah’ın Üç Rengi* adlı iki kitaplık serinin ilk kitabı, Delilah Hazel’in iş ve aşk hayatını ve Türkiye’deki geniş ailesine dair yoksunluğunu anlatır. Delilah, büyük bir şirkette çalışır ve CEO Anthony Howard’ın başarılarına hayrandır. Zamanla ikisi birbirine âşık olur. Delilah’ın babası Türk, annesi ise Amerikalıdır; babasının ailesi, annesini çocuklu dul bir Amerikalı ve Hristiyan olması sebebiyle istemez. Babası, Delilah doğmadan bir ay önce vefat eder. Annesi, eşinin zamansız ölümüyle kendisini yalnız bırakmasına kızar ve kızına “*baştan çıkaran, günaha çağırın*” anlamlarına gelen Delilah adını verir. Delilah, babasını hiç tanımamış olmasına rağmen vaftiz edilmemiştir ve bu sebeple Müslüman gibi yaşamaya çalışır. Anthony evlenme teklif ettiğinde, Delilah önce Türkiye’deki ailesini bulmak ve kendini tamamlamak istediğini söyleyerek cevap vermeyi erteler. Türkiye’ye giderek bir turist gibi Hazellerin konağına girer ve serinin ilk romanı bu şekilde sonlanır (Mazer, 2022). Büşra Küçük’ün dört kitaplık *Kötü Çocuk* serisinin ilk kitabı, Kayla adlı 17 yaşındaki genç kadın karakterin, 17 yıldır hiç görmediği babasının yanına taşınmasıyla başlar. Çalışkan ve masum bir kız olan Kayla, 17 yıldır görmediği ve “biyolojik gereksiz” lakabını taktığını babasından intikam almak amacıyla asi ve sorunlu bir tip olan Meriç ile yakınlaşır. Kayla’nın ebeveynleri ile ilişkisi kötüdür ve bu sebeple Meriç’e yakınlaşması aşka dönüşür. Meriç, çapkın bir karakter olmasına karşın Kayla’dan sonra bu özelliği değişir. Kayla ve Meriç’in toksik aşk serüveni, şiddet ve cinsel-pornografik anlatılarla sunulur (Küçük 2021). Aslı Arslan’a ait dört kitaplık *Sokak Nöbetçileri* serisinin ilk kitabı, Önder Sarca’nın yetimhaneden evlat edindiği beş çocuğun (üç oğlan ve iki kız) seçildiği gün ile başlar. Çocuklar üniversite çağına geldiklerinde, Sokak Nöbetçisi adında bir çeteye dönüşür. Bu çeteden nefret eden Koza lakaplı bir karakter, onları alt edebilmek için Helin adlı genç kadının, ajan olarak gruba sızmasını sağlar. Kitap, Helin’in ağzından anlatılır. Helin’in Sokak Nöbetçilerinin lideri Yankı’ya yaklaşmaya çalışması ve çocukluk travmaları

üzerinden ilerleyen kitapta, Yankı başlarda Helin'e karşı güvensiz olsa da sonradan güvenir. Yakışıklı, zeki ve güçlü Yankı ile güzel, zeki ve becerikli Helin arasında bir aşk ortaya çıkar. Bu aşk neticesinde Helin hem gruba aidiyet hisseder hem de gruba ihanet ediyor olmaktan pişmanlık duymaya başlar. İlk kitap bu şekilde sonlanır (Arslan 2021). İncelenen bu üç romanda da kadın başkarakterler eğitilmiş, becerikli ve masum tasvir edilirken; erkekler yakışıklı, kaslı, zengin ve serseri ruhludur. Bir karakter kadın veya erkek olsun, daha fazla ön plana çıkarılmak istenirse ona bir olağanüstülük alameti olarak farklı göz rengi atfedilir. Geçmiş travmaları, ebeveyn problemleri, zeki ve becerikli kadın karakterlerin aşk karşısında savunmasız kalmaları işlenen genel konulardır. Romanların genelinde, erkek karakterlerin kadınlara karşı küçümseyici davranış sergilediği söylenebilir.

İncelenen romanlardan hareketle yazarların genel olarak kişisel kurgularını popüler anlatılar çerçevesinde öne çıkardığını ve aşk, macera, fantastik kurgu gibi temaları işlediğini söylemek mümkündür. Kitaplar ortalama 25 bölümden oluşur ve bir medya platformunda (Wattpad) tefrikalar (bölümler) şeklinde yayımlanır. Okurların yoğun ilgisini görmüş olanlar birleştirilerek kitap formu kazandırılır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda Wattpad kurguları, *dijital tefrika roman* veya *e-tefrika roman* olarak kavramsallaştırılabilir.

Değerlendirme ve Sonuç

Toplumsallaşma süreçlerinden dışlanma, farklı dönemlerde farklı toplumsal ve siyasal sebeplerden kaynaklanabilir. Bunu ailelerin evlenme konusundaki tutumlarına yönelik eleştirilerin işlendiği Tanzimat dönemi romanlarında görmek mümkündür. Biz de çalışmamızda üç tanesine yer vermiştik (*Muhazerat, Taaşşuk-ı Tal'at ve Fitnat, İntibah*). Tanzimat döneminde Ahmet Mithat Efendi gibi erkek yazarların kadınlara görünürlük alanı açmaya çalışmasında veya ileri gelen zengin ailelere mensup Fatma Aliye Hanım gibi eğitilmiş genç kadınların, dönemin yerleşik normlarına yönelik eleştirilerinde Batılılaşma/modernleşmenin kadının toplumsal konumu üzerinden okunmaya çalışıldığının izlerini görebiliriz. Dönemin eğitilmiş kadınları, dünyanın diğer yerlerindeki gelişmelerden de haberdardır. Örneğin, II. Meşrutiyet'te Meclis-i Mebusan'ın açılışını kadınların izlemesine izin verilmeyince kadınlar, "Biz de İngiliz kadınları gibi parlamento önünde nümayiş yaparız" diyerek haklarını aramış ve açılış törenine katılımı elde etmişlerdir (Loğoğlu 2013: 55). Ziya Gökalp, "Gelecekte yansız bir tarih, demokrasi ile feminizmin Türklerden doğduğunu açıkça söylemek zorunda kalacaktır" (2012: 157) ifadesini kullanırken kadının arka planda kalmışlığının nedeni olarak İslâm dinini gösterenlere cevaben Şemseddin Sâmî, "kadınları terbiye⁴ etmeksizin, yalnız erkekleri terbiye etmeye çalışan bir millet –kumun üzerinde temelsiz bir köprü kuran ve yağmur yağdıkça o köprüünün yıkıldığını görüp, yeniden kurmaya mecbur olan- bir adama benzer. Bir topluluğun terbiyesinin esası kadınların terbiyesidir" (1996: 47) şeklinde fikirlerini sunar. Tanzimat döneminde, kadınların

4 Burada terbiye kelimesinin eğitim anlamında kullanıldığı vurgulamamız gerekir.

toplumsallaşma arayışlarına ek olarak dönemin aydınlarının fikirlerini topluma aktarma aracı olarak tefrika romanı kullandıkları düşünülürse mevcut siyasi iklimin marjinalleştirdiği erkeklerin de yerleşik ataerki ile çatışma içinde oldukları söylenebilir. 1923'te Nezihe Muhittin liderliğindeki Kadınlar Halk Fırkası'nın kuruluşuna izin verilmemesi, kadın yazarların önde gelen süreli yayınlardan uzaklaştırılması gibi olaylar Cumhuriyet döneminde kadınların daha görünür olması beklenirken "sıralarını" beklemek durumunda bırakıldıklarını gösterir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kadınlar, görünür olma mücadelesi vermiş ve hak taleplerinde bulunmuştur. Siyasal ve sosyal alandaki bu hak arayışları yazarlık süreçleri için de geçerlidir. Birçok kadın yazarın, erkek egemen yayıncılık sektöründeki editörlerin "süzgecine" takılması, kurguyu üretenin kadın olması veya kurgunun kadınların sorunlarını konu edinmesi, bu üretimlerin basılmaya değer bulunmamasına neden olarak gösterilir. Bu tür sebeplerle kadınlar, ortaya çıkan yeni mecralara sıkı sıkıya sarılır. Bu noktada çalışma özelinde Wattpad'in, genelde ise benzer diğer platformların varlığı yayınevlerinin hegemonyasını aşmak için kadınlar ve diğer marjinalleştirilmiş kesimler için işlevsel bir özellik kazanır.

Dijitalleşme ile etrafı kuşatılan insanların bugün yaşadığı yalnızlığın bir sonucu olarak Wattpad'in okunma sürelerini hatırlamak açıklayıcı olacaktır. Habermas'ın ifade ettiği üzere burjuva kamusal alanından yalıtılan kadınların özel alanda dergi, gazete ve roman okumaya başlaması ile günümüzdeki sosyal medya kullanımı arasında bir korelasyon vardır. Yine Tanzimat döneminde Türk edebiyatına giren roman türünün de okuyucusu kadınlar ve gençlerdir. Bu durum iyimser bir şekilde bireyselliğin yükselişi olarak yorumlanabilirse de toplumdaki dışlanmanın da bir sonucudur. Kamusal alandan dışlanan kadınlar, özel alanda kendi okumalarını yapıp kurgularını üretir. Nihayetinde de bu kurgularını paylaşabilecek bir ortam arayışına girer ve kendilerine olanak sağlayan her mecra da görünürlük mücadelesi verir. Bu mecralardan biri olan Wattpad'in, okur deneyimi açısından bakıldığında, ücretsiz olması cazibesini artırır; gelir düzeyi düşük aile mensubu kullanıcıların platforma ilgisi daha fazladır. Wattpad, okur ile yazar arasında iletişimi de mümkün kıldığından okurların, kurguyla alakalı fikirlerini sunmalarını teşvik eder. Böylece okur, kendini bir sanatsal üretimin parçası gibi görerek aidiyet duyar. Diğer yandan yazar, yazdıklarının okurdaki karşılığını görerek etkileşimi artırır. Son olarak da platform kolay erişilebilirliği sayesinde etkileşim, görüntülenme süresi ve üye sayısı gibi parametrelerde üst sıralara yükselerek yeni okur ve yazarlar kazanır.

İster klasik dönemdeki gibi gazete ve dergilerde isterse internet ortamında olsun kurguların bölümler halinde paylaşılarak bir bütünü meydana getirmesi, okuyucunun kolay erişim sağlanması, sansürün olmadığı ortamlarda yayınlanan eserlerin sayısının artması, gençlere hitap etmesi, marjinalleştirilen kesimlerin görünürlük alanı bulabilmesi gibi özellikleriyle Wattpad, tefrika roman geleneğinin bugün için son ve en yaygın görünümüdür. Bu sebeple Wattpad romanlarını tanımlarken, *dijital* veya *e-tefrika roman* kavramları

kullanılabilir. Kavramlar eski bir türün, yeni bir ortamda, tanıdık bir yüzle karşımıza çıkmasını tanımlar niteliktedir.

Kaynakça

- Şemseddin Sâmî. 1996. *Kadınlar*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Ziya Gökalp. 1980. "Roman". *Makaleler IX: Yeni Gün – Yeni Türkiye – Cumhuriyet Gazetelerindeki Yazılar*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları. 175-179.
- Ziya Gökalp. *Türkçülüğün Esasları*. Ankara: Alter Yayıncılık.
- Adorno, Theodor W. 2011 *Kültür Endüstrisi – Kültür Yönetimi*. Çev. Nihat Ülner, Mustafa Tüzel, Elçin Gen. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aghae Sareh, Mohammad A. Nematbakhsh ve Hadi K. Farsan. (2012). "Evolution Of The World Wide Web From: Web 1.0 to Web 4.0". *International Journal of Web & Semantic Technology* 3. 1-10. <http://airccse.org/journal/ijwest/papers/3112ijwest01.pdf> Erişim Tarihi: 17.04.2024.
- Akar Elekoğlu, Ayşe. (2018). "Web 1.0, Web 2.0, Web 3.0, Web 4.0 nedir? Aralarındaki fark nedir? Eğitime katkısı nedir?". <https://prezi.com/p/2fxkwakcdgch/web-10-web-20-web-30-web-40-nedir-aralarındaki-fark-nedir-egitime-katks-nedir/> Erişim Tarihi: 18.04.2024.
- Alkoç, Büşra. No. 26. 55. Baskı. İstanbul: İndigo Yayınevi.
- Antakyalıoğlu, Zekiye. 2013. *Roman Kuramına Giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Arslan, Aslı. 2021. *Sokak Nöbetçileri*. İstanbul: İndigo Yayınevi.
- Argunşah, Hülya. 2020. "Türk Edebiyatında Kadın Yazarlık Konumu (20. Yüzyıl Başına Kadar)". *Disiplinlerarası Bakış Açısı ile Kadın Erkek Eşitliği*. Ed. Asuman Gölgeli, Elif Deniz-Şafak, Emel Tanyeri-Mazıcı, Hülya Argunşah, Jale Metin-Kıyıcı, Masreka Khan, Zeynep Ölçü-Dinçer. İstanbul: Efe Akademi Yayınevi. 135-166.
- Atıcı, Selvi. 2016. *Sen: Bir İntikam, Bir Yemin, Bir Aşk*. 2. Baskı. İstanbul: Nemesis Kitap.
- Atwood, Margaret. (06.07.2012). "Margaret Atwood: why Wattpad works". The Guardian. <https://www.theguardian.com/books/2012/jul/06/margaret-atwood-wattpad-online-writing> Erişim Tarihi: 13.04.2024.
- Avlalmaz, Şule. 2022. *Karanlığın Şehri*. İstanbul: İndigo Yayınevi.
- Başçı, Pelin. 2008. "Yerli Edebiyat, Yurdun Edebiyatı; Herkes Onu Okumalı: Türk Edebiyatı Kanonu ve Ulusal Kimliğin Sınırları". *PASAJ Edebiyat Eleştirisi Dergisi Sayı 6*: 44-69. https://pdxscholar.library.pdx.edu/wll_fac/55 Erişim Tarihi: 16.04.2024.
- Benjamin, Walter. 2015. *Teknik Olarak Yeniden-Üretilebilirlik Çağında Sanat Yapıtı*. Çev. Gökhan Sarı. İstanbul: Zeplin Kitap
- Benjamin, Walter. 2012. *Son Bakışta Aşk: Walter Benjamin'den Seçme Yazılar*. Haz. Nurdan Gürbilek. İstanbul: Metis Yayınları.
- Cuddon, J. Anthony. 2013. *A dictionary of literary terms and literary theory, 5. Ed.* New Jersey Wiley-Blackwell.

- Crenshaw, Kimberle. 1991. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color". *Stanford Law Review* 43 (6): 1241-1299. Erişim Tarihi: 22.04.2024. <https://doi.org/10.2307/1229039>
- Davidoff, Leonore. 2016. "Ev ve Feminist Tarih". *Feminist Tarih Yazımında Sınıf ve Cinsiyet*. Çev. Zerrin Ateşer, Haz. Ayşe Durakbaşa. İstanbul: İletişim Yayınları. 99-109.
- de Beauvoir, Simone. 1981. *Kadın Evlilik Çağı II*. Çev. Bertan Onaran. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Dino, Güzin. 1978. *Türk Romanının Doğuşu*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Esgin, Mehmet S. 2015. "Web Teknolojileri Dünyasında Yeni Trendler". Şu kitapta: Ed. Arzu Baloğlu. *Sosyal Medya Madenciliği*. İstanbul: Beta Yayıncılık. s. 17-59.
- Enginün, İnci. 1991. *Yeni Türk Edebiyatı. Araştırmaları*. 2. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İnci. 2021. "Tefrika Romanlara Dair". *Zemin*, 1: 220-227.
- Frazer, Nancy. 2004. "Kamusal Alanı Yeniden Düşünmek: Gerçekte Varolan Demokrasinin Eleştirisine Bir Katkı". *Kamusal Alan*. Ed. Meral Özbek. İstanbul: Hil Yayınları.
- Göçgün, Önder. 1992. "Tanzimat Devri Türk Edebiyatı". *Türk Dünyası El Kitabı Üçüncü Cilt Edebiyat*. Hz. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları. 379-423.
- Gökşen, Erol. 2023. "Tefrika Roman Geleneğinin Wappad'e Dönüşümü Üzerinden Dijital Dünyada Edebiyatın Yeni Görünümleri". *Filoloji Alanında Uluslararası Araştırma ve Derlemeler*. Ed. Gülnaz Kurt. Ankara: Serüven Yayınevi. 31-48.
- Habermas, Jürgen. 2018. *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*. Çev. Tanıl Bora & Mithat Sancar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hamide, Fırtına. 2015. *Günahkâr: Günahta Aşk Var*. 2. Baskı. İstanbul: Postiga Yayınları.
- Hauser, Arnold. 1984. *Sanatın Toplumsal Tarihi*. Çev. Yıldız Gölönü. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İdefix. 2023. "Wappad Kitapları – Yeni ve En Çok Okunan Wappad Kitapları". <https://www.idefix.com/wappad-kitaplari-yeni-ve-en-cok-okunan-wappad-kitaplari-l-80> Erişim Tarihi: 11.02.2024
- Kaplan, Mehmet. 1987. *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2*. 1. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaaliğlu, Seyit Kemal. 1982. *Resimli ve Motifli Türk Edebiyatı Tarihi Cilt 2 Tanzimattan Cumhuriyete*. 2. Baskı. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitapevleri.
- Karaosmanoğlu, Pınar. 2019. "Wappad Kitapları Üzerine Bir İçerik Çözümlemesi". Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Karataş, Turan. 2004. *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. 2. Baskı. Akçağ Yayınları.
- Küçük, Büşra. 2021. *Kötü Çocuk*. 76. Baskı. İstanbul: Ephesus Yayınları.
- Landow, George. 1993. *Hypertext: The Convergence of Contemporary Critical Theory and Technology*. London: The Johns Hopkins Press.
- Landow, George. 2006. *Hypertext 3.0: Critical Theory and New Media in an Era of Globalization*. London: The Johns Hopkins Press.

Dijital ile Klasik'in Kesişim Noktasında Tefrika Roman: Wattpad ve Kadın Yazarlar

- Loğoğlu, Elif. 2013. "Sivil Toplum Kuruluşları ve Türk Kadın Hareketi" *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*. 20. 47-62. <https://www.tasav.org/media/k2/attachments/20.pdf> Erişim Tarihi: 04.05.2024.
- Mazer, T.Y. 2022. *Delilah'ın üç Rengi*. 3. Baskı. İstanbul: Artemis Yayınları.
- Moran, Berna. 2021. *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Moran, Berna. 2001. *Türk Romanlarına Eleştirel Bir Bakış 1: Ahmet Mithat'tan A. H. Tanpınar'a*. 10. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları
- Morris, Pam. 1993. *Literature and Feminism: An Introduction*. Oxford & Cambridge: Blackwell Publishers.
- Neşeli, Duygu ve Kübra G. Yiğitbaşı. (2020). "Türkiye'de Yayınevleri Tarafından Yayınlanan Wattpad Kitapları Üzerine Bir Araştırma". *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 4 (1). 10-23. Erişim Tarihi: 03.01.2023. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejnm/issue/51095/666153> Erişim Tarihi: 16.04.2024.
- Odabaş, Öykü. 2016. *Peri: Teksas'ta Bir Türk Kızı*. 1. Baskı. İstanbul: Gitane Kitap Yayınevi.
- Okay, Orhan. 1969. *Beşir Fuad: İlk Türk Pozitivist ve Natüralisti*. 1. Baskı. İstanbul: Hareket Yayınları.
- Özdemir, Nebi. 2006. "Türk Edebiyatı ve Medya". *Millî Folklor*, 70. 7-21 <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=70&Sayfa=4>. Erişim Tarihi: 04.05.2024.
- Payel. 2020. *Gidemezsin*. 1. Baskı. İstanbul: Parola Yayınları.
- Ramdarshan-Bold, M. 2018. "The return of the social author: Negotiating authority and influence on Wattpad". *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*. 24 (2): 117-136. <https://doi.org/10.1177/1354856516654459> Erişim Tarihi: 16.04.2024.
- Sancar, Serpil. 2017. *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti; Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Serdar, Ali. 2017. *Türk Edebiyatında Tefrika Roman Tarihi (1831-1928)*. İstanbul: TUBİTAK
- Serdar, Ali ve Reyhan Tutumlu. 2022. "Tefrika Romanlarla Osmanlı/Türk Romanına Kanonun Ötesinden Bakmak". *Zemin*, 3: 186-212.
- Sivri, Tuğba. 2021. "Yeni Muhafazakâr Popüler Türk Edebiyatında Toplumsal Cinsiyet Kurguları: Wattpad Roman(s)larına Feminist Eleştirel Bir Bakış". Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tavuz, Emine. 2022. *Kimsesizler Matemî*. İstanbul: İndigo Yayınevi.
- Tok, Esra. *Günahkâr-Yedi Aşiret Serisi 1*. 1. Baskı. İstanbul: Parola Yayınları.
- Toska, Zehra. 1998. "Cumhuriyet'in Kadın İdeali: Eşiği Aşanlar ve Aşamayanlar". *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*. Ed. Ayşe Berktaş Hacımırzaoğlu. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. 71-88.
- Yeni Türk Ansiklopedisi [YTA]. 1985. *Dokuzuncu Cilt Reş-Son*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Yeni Türk Ansiklopedisi [YTA]. 1985. *Onuncu Cilt Son-Tes*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Yıldırım, Öznur. 2022. *Yabancı: Şahmeran*. 6. Baskı. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Yıldız, Büşra Doğa. 2018. *Bir Bebek Daha*. 3. Baskı. İstanbul: Müptela Yayınları.
- Yılmaz, Ayfer. 2013. "Halide Edip'te Kadın Hakları". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 20 (1). 119-134
- Yılmaz, Büşra. 2015. *4N1K*. 3. Baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Yiğitbaşı, Kübra G. (2018). "Transmedya Hikâyeciliğinde Wattpad Örneği ve Okur Tercihlerine Yönelik Bir Araştırma". AJIT-e: Academic Journal of Information Technology. 9 (31): 21-42 . DOI: 10.5824/1309-1581.2018.1.002.x Erişim Tarihi: 16.04.2024.

Wattpad. 2024. "Hakkında". <https://company.Wattpad.com/> Erişim Tarihi: 07.05.2024

Woolf, Virginia. 2015. Kendine Ait Bir Oda. Çev. Suğra Öncü. 16. Baskı.

